

Пише: Вељко Ђурић Мишина
уторак, 15 јун 2010 14:57

Познато је да је некадашњи византијски Цариград носио име Други Рим. Пропаст Византије и успон Русије довео је до тога да је Москва постала Трећи Рим. Мада је Цариградска патријаршија створила Московску патријаршију, било је времена када су односи те две велике духовне организације били затегнути и имали су последице на мањим православним црквама.

Познато је да се Руска православна црква уздигла готово онолико колико и Русија. Велика држава мора да има и велику цркву! У настојањима да поврати славу и место које јој припада (као Трећем Риму) Руска православна црква спроводи своју политику на разним странама света. Та политика има своје краке и међу православним Србима, то јест у Српској православној цркви. Подсећањем на један догађај од пре четрдесетак година пружа нам се прилика да сагледамо један делић савремених збивања у Српској православној цркви који могу да доведу до великих проблема.

***

Однос Руске православне цркве и Цариградске патријаршије на посредан начин тицао се и Српске православне цркве. То је била једна од бројних тема у обострано корисним и честим разговорима патријарха Германа Ђорића и представника савезне и србијанске Комисије за верска питања.

Приликом сусрета 5. фебруара 1970. патријарха и Мила Јовићевића и његовог сарадника Радосава Петковића из Савезне комисије за верска питања, патријарх Герман је испричао да га је недавно посетио отправник послова грчке Амбасаде јер је желео да разговарају о „једном врло важном питању које се тиче православља“. Патријарх је казао да се ради о сукобу између Руске православне цркве и Цариградске патријаршије. Потом је говорио о руским црквеним организацијама у Сједињеним Америчким Државама. Прву су организовали руски економски емигранти који су стизали на амерички континент од пре стотинак година. Другу, најбројнију, такозвану заграничну цркву, створили су политички емигранти распршени по свету после Октобарске револуције. Трећу сачињавају они који су под јурисдикцијом Московске патријаршије. Познато је да је Московска патријаршија покренула разговоре са првом црквеном организацијом са намером да их све уједини а потом им да аутокефалност.

Пише: Вељко Ђурић Мишина
уторак, 15 јун 2010 14:57

Грчки отпратник послова је рекао да би то било веома штетно по све православне цркве, додајући да су те намере већ осудиле поједине грчке цркве. На то му је патријарх Герман сугерисао обазривост како се не би десило да се православне цркве међусобно супротстављају, већ да је „потребно да се поцепане верске заједнице које припадају једној нацији, уједињују. Патријарх мисли да би било најбоље да Цариградска патријаршија упути своју делегацију у Москву и да ово питање заједнички размотре“. Патријархов предлог је Грк прихватио.

У наставку разговора, патријарх Герман је објашњавао гостима да је Цариградска патријаршија веома заинтересована због својих епархија у Америци нарочито због тога што је један њен архијереј, архиепископ Јаковос, познат као присталица формирања Америчке православне цркве која би, у том случају, носила обележја Грчке цркве.

„Московска патријаршија наводно настоји да веже за себе руске православне цркве и да им обећава аутокефалију“.

Цариградски патријарх је оспоравао право руском патријарху да даје аутокефалију истичући да једино он, као васељенски патријарх, може то да чини.

„Патријарх је мишљења да би сукоб Цариградске патријаршије са Московском патријаршијом могао имати велике штете за православље“.

Потом је патријарх говорио о ставу Цариградске патријаршије о другим црквама: „Посебно је говорио о патријарху Атинагори. Истичући његове квалитете и ауторитет који ужива као поборник екуменизма, патријарх Герман је казао да је Атинагора дуго година живео у Америци и да је уживао углед у америчкој јавности. Атинагора је био лични пријатељ председника САД Ајзенхауера и патријарх Герман претпоставља да су америчке власти допринеле његовом избору за васељенског патријарха. Атинагора је оријентисан на САД и њену политику, а нарочито због тога што отуда добија материјалну корист“.

Патријарх је закључио: „Васељенска патријаршија настоји да се у односу на друге

Пише: Вељко Ђурић Мишина
уторак, 15 јун 2010 14:57

аутокефалне цркве постави као највиша црква, а сам васељенски патријарх папа за православље. Патријарх то поткрепљује следећим примером. Пре неколико година Патријаршија Српске православне цркве добила је писмо од Цариградске патријаршије, у коме се на врло љубазан начин препоручује Српској православној цркви да узме свето миро које је освећено у Цариградској патријаршији. Свака аутокефална црква сама прави свето миро, па је Српска православна црква одговорила на писмо Цариградске патријаршије, извештавајући је да Српска православна црква има своје миро које је сама направила. У овој години Српска православна црква добила је и друго писмо од Цариградске патријаршије, којим јој се поново препоручује да узме свето миро од Цариградске патријаршије“.

Према речима Радосава Перовића, патријарх ово тумачи као један знак да Цариградска патријаршија на тај начин жели да се постави изнад Српске православне цркве, која је аутокефална и равноправна са цариградском и осталим патријаршијама. [\[1\]](#)

Председник србијанске Комисије за верска питања посетио је у Патријаршији 23. фебруара 1970. патријарха. Разговор је био готово идентичан разговору патријарха и Мила Јовићевића од 5. фебруара. [\[2\]](#)

Сутрадан, 24. фебруара, по овлашћењу Мила Јовићевића, код патријарха је отишао Радосав Перовић из Савезне комисије за верска питања. Разговарали су о проблему који је настао поводом вести о формирању Америчке православне цркве и давању аутокефалије. Патријарх је, пошто је саслушао госта, рекао да ће све то довести до сукоба Цариградске патријаршије и Руске православне цркве. На питање зашто Руска црква инсистира, патријарх је казао да она „на тај начин жели да има још једну православну цркву уза себе, коју би користила приликом одржавања васељенских сабора“. Перовић је препричао један текст у грчким новинама који садржи тврдњу да само Цариградска патријаршија има право давања аутокефалије. На питање да каже своје мишљење, патријарх је одговорио: „Уколико би се строго канонски ценило, право формирања цркве у дијаспори и давању аутокефалности, припада искључиво Васељенској патријаршији“. Додао је да су у прошлости себи таква права прибавиле неке цркве и формирале делове изван своје територије.

Потом је говорио о писму које је упутио патријарху Атенагори у коме га је обавестио да ће епископ Лаврентије посетити црквене општине Српске православне цркве у Аустралији и замолити Атенагору да га препоручи тамошњем епископу, представнику Цариградске патријаршије, што је овај прихватио и Лаврентија су лепо примили у Аустралији. „Додао је да сада види да је погрешно што је писао то писмо, јер се тиме

Пише: Вељко Ђурић Мишина
уторак, 15 јун 2010 14:57

ставља до знања Цариградској патријаршији да је она надлежна за цркве у дијаспори и тиме на неки начин доводи Српску православну цркву у потчињен положај према Васељенској патријаршији“. [3]

Приликом сусрета патријарха Германа и Мила Јовићевића 28. априла 1971, још једном су разговарали о питању аутокефалије. „Казао је да га забрињавају односи између Цариградске патријаршије и Руске православне цркве, с обзиром на то да је Руска православна црква пре извесног времена доделила аутокефалност руској митрополији у САД, која се сада зове Америчка православна црква. Истакао је да теолози Цариградске патријаршије доказују да је једино Цариградска патријаршија надлежна да додели аутокефалност некој православној цркви, па по таквим схватањима ни СПЦ не би имала право да додели аутокефалност Македонској православној цркви. Плашећи се сукоба Цариградске патријаршије и Руске православне цркве, које по његовом мишљењу може имати штетних последица за православље, патријарх је рекао да се и он налази у незгодној ситуацији, јер не жели да се замери ни једној ни другој цркви. Зато је избегао да честита руском митрополиту у САД проглашење аутокефалности, иако му је овај упутио два писма у којима га информисе о додељивању аутокефаности Руској православној цркви у САД. По његовим речима, уколико би се СПЦ замерила Цариградској патријаршији, истовремено би се замерила и осталим грчким црквама (александријској, јерусалимској, антиохијској) што би за СПЦ имало тешких последица у односу на манастир Хиландар у Грчкој.“ [4]

Проблем који је настао када је Руска православна црква инсистирала да се у Мађарској организује Мађарска православна црква што је с временом остварено, јављао се и касније. О томе су говорили Мило Јовићевић и патријарх Герман 10. децембра 1970. године уочи одласка делегације Савезне комисије за верска питања у Мађарску, где је била гост тамошњег Уреда за верска питања.

„Патријарх је говорио о томе да су Мађари под утицајем Руске православне цркве одмах после завршетка Другог светског рата инсистирали да се тамо формира Мађарска православна црква, која би подпадала под јурисдикцију Руске православне цркве. Овакве подухвате осујетио је ранији патријарх СПЦ Гаврило, јер је сматрао да је то уперено против интереса СПЦ у Мађарској. На челу те цркве Мађари су поставили свештеника Ферис Берклија, али ипак та црква не делује као епископија, већ као црква нижег ранга.“ [5]

Историчарима Српске православне цркве познато је да је Руска православна црква имала удела у стварању такозване Македонске православне цркве 1945. године.

Пише: Вељко Ђурић Мишина
уторак, 15 јун 2010 14:57

Добрим познаваоцима најновијих збивања у српској православној цркви познато је да међу архијерјима има неколико струја од којих су проруска и проекуменистичка најјаче. Хајдемо мало да поуке из досадашњег дела текста применимо на садашња збивања, као што је случај епископа рашко-призренског, Артемија Радосављевића и проглашења некакве Православне цркве у Црној Гори и дозволимо себи право на неколико питања:

Да ли се иза медијске халабуке против епископа Артемија крило нешто сасвим друго?

Да ли је у досадашњој историји Српске православне цркве икада постојало нешто налик ономе што се сада догађа у Црној Гори?

Да ли се то спрема реорганизација Српске православне цркве на митрополитски систем по коме ће у свакој (југословенској) држави постојати православна црква у рангу митрополије коју ће искључиво (београдски) патријарх представљати према другим црквама?

---

[1] „Забелешка о разговору председника Савезне комисије за верска питања Мила Јовићевића са патријархом Германом, обављеним 5. II 1970. године у Патријаршији СПЦ“, Пов. бр. 29/70 од 18. фебруара 1970. године“ – Архив Југославије, 144, 124; Исто – Архив Србије, 21, 75.

[2] Писмо србијанске Комисије за верска питања, 09 Пов. бр. 35 од 27. фебруара 1970, Савезној комисији за верска питања. У прилогу је „Забелешка о посети председника Комисије РИВ-а за верска питања Витомира Петковића патријарху Герману 23. II. 1970 год. у Патријаршији“. – АЈ, 144, 124.

[3] Писмо Савезне комисије за верска питања, Пов. бр. 38 од 5. III. 1970, србијанској Комисији за верска питања. У прилогу је „Забелешка о разговору са патријархом Германом, од 24. II. 1970. године“ – АЈ, 144, 124.

[4] „Забелешка о разговору председника Савезне комисије за верска питања Мила Јовићевића са патријархом Германом, обављеним 28. IV. 1971. године у Патријаршији СПЦ“, Пов бр. 60/71 од 28. априла 1971. године – АЈ, 144, 132.

[5] „Забелешка о разговору председника Савезне комисије за верска питања Мила Јовићевића и председника Комисије за верска питања И.В. СР Србије Витомира Петковића са патријархом Германом, обављеном 10. XII. 1970 године у згради Патријаршији“. – АЈ, 144, 127.